

2. 12. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vláda by trestně stíhala čl. legionáře

Ministerstvo spravedlnosti navrhlo změnu trestního zákoníku, kterou by vznikl nový trestný čin „účast na nestátní ozbrojené skupině zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu“ [1].

Návrh je mimořádně nepovedený z pohledu:

- státní politiky;
- historie;
- zahraniční politiky;
- vojenské politiky.

Státně-politický problém je zjevný na první pohled: kdyby platil takový trestný čin, pak by trestným jednáním, bráno optikou nynější úpravy, byla i činnost československých legií na Rusi. Podkopávali bychom si vlastní základ státnosti, protože čl. legie jsou integrální součástí naší vlastní státotvorné legendy: „bez legií by nebylo Československa“. Podřezávat větev pod vlastní ideou státnosti může jen skutečný amatér neznající souvislosti [2].

Autoři návrhu očividně příliš četli Fukyamův *Konec dějin* a vnímají státotvornou činnost jako evoluci mírovým směrem. Ve skutečnosti se významná část států pozvedla na bodácích pušek (držených nestátními skupinami) a není důvod se domnívat, že v budoucnu tomu bude jinak. Stačí se podívat na mapu a vidět velký pás konfliktů různé intenzity, kterým je Evropa obklíčena.

My sami jsme dosáhli mezinárodního uznání Československa v roce 1918 díky bojové činnosti ryze nestátních legií – tak zní více méně oficiální narativ naší historie. Mnozí naši spojenci dosáhli vlastního státu také ozbrojenou činností, a to v mnohem výraznější míře než my. Například první generace izraelských politiků se rekrutovala z členů nestátních ozbrojených skupin jako Hagana a Irgun. Mnohé významné osobnosti dějin začaly jako velitelé povstalců. Zítřka či pozítří může vzniknout další ozbrojený konflikt v jiné zemi a s bojovníky za svůj stát můžeme chtít časem navázat přátelské styky, možná i před oficiálním vznikem jejich státu. Nemůžeme předem svazovat ruce české zahraniční politice tím, že nesmyslně paušálně prohlásíme „všechny nestátní skupiny jsou fuj“.

Autorům ministerského návrhu bych doporučil prolistovat základní učebnici mezinárodního práva veřejného: neexistuje přísná dichotomie „stát jako subjekt vs všechny ostatní skupiny“. Ve skutečnosti existuje množství jiných subjektů mezinárodního práva, některé disponující vlastními ozbrojenými skupinami. Jak státy, tak nestátní skupiny mohou mít různou míru legitimacy a my můžeme mít různou míru ochoty udržovat s nimi vztahy.

Existují státy mající plnou kontrolu nad svým územím, jako Česká republika. Existují papírové státy, které do jisté míry kontrolují hlavní město a nejbližší okolí. Nad zbylým územím mají kontrolu nestátní skupiny, které podle okolností mohou mít u obyvatelstva i větší legitimitu než oficiální státní útvar.

Kurdská autonomie v Sýrii je zcela jednoznačně nestátním subjektem mezinárodního práva. Zpět k české historii: Československá národní rada byla také svého času subjekt mezinárodního práva, i před vznikem Československé republiky.

Existují brutální diktatury, které mají legitimitu nulovou, a s případnou povstaleckou silou, která by kontrolovala významnou část území a současně by lépe reprezentovala vůli lidu, bychom z dobrých důvodů mohli chtít navázat oficiální styky. „Kvalitní“ ministerský návrh nám to zakazuje, protože by z Černínského paláce učinil účastníka na trestném činu ve formě pomoci [3].

Československo má ostatně historii styků s nestátními subjekty. V dobách socialismu v Praze vznikl zastupitelský úřad OOP, ač šlo o nestátní subjekt. Dnes jsou vztahy s Palestinou horší, ale je zjevné, že zahraniční politika státu potřebuje k uskutečňování svých cílů jistou flexibilitu a občas může cítit potřebu navázat vztah s nestátním subjektem disponujícím ozbrojenými silami - což byl v našich vlastních dějinách případ Československé národní rady. Podle novely trestního zákoníku bychom nesměli spolupracovat se zahraniční obdobou Československé národní rady, i kdybychom cítili potřebu spojení sebevětší. K tomu povede amatérština novely.

Spornou otázkou je kompatibilita návrhu s mezinárodním právem, zejména mezinárodním právem humanitárním, které dovoluje udržování vztahů s povstaleckými či národně osvobozenými hnutími, jež by však díky zvažované novele bylo pomocí k trestnému činu podle § 321a TZ.

Dodejme, že bychom do vážných problémů dostali i naše vlastní vojáky na zahraničních misích, protože tam je aktivní spolupráce s místními, mnohdy nestátními, ozbrojenými skupinami normou i nutností. Již jsme zmiňovali kurdskou autonomii - je obecně známo, že američtí vojáci v Sýrii navázali spolupráci s kurdskými milicemi YPG. Čeští vojáci v Afghánistánu či jinde bezpochyby také spolupracují s místními nestátními skupinami.

Autoři novely by měli domyslet důsledky: čeští vojáci po návratu z Afghánistánu by čelili trestnímu stíhání za pomoc k trestnému činu účasti na nestátní ozbrojené skupině zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu, stejně tak část generálního štábu a nižších velitelství, plus samozřejmě ministr obrany a jeho civilní podřízení. Paušální postih nestátních kombatanů by tak ohrozil i vojenskou politiku ČR (ať už je účast na nepřehledných cizích konfliktech ve *failed states* správná, či nikoli [4]).

Ze všech těchto důvodů je třeba novelu odmítnout [5].

JUDr. Ing. Jan Vučka,
advokát v Praze

Tel.: 775 188 252
e-mail: vucka@vucka.cz

[1] § 321a

Účast na nestátní ozbrojené skupině zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu

Kdo se účastní činnosti nestátní ozbrojené skupiny zaměřené na působení v ozbrojeném konfliktu

probíhající na území jiného státu tím, že

- se zapojí do bojové činnosti takové skupiny,
- jinému poskytne informace nebo výcvik týkající se výroby nebo používání výbušnin, zbraní, nebezpečných látek nebo materiálů obdobné povahy anebo jiných obdobných metod nebo technik za účelem spáchání činu uvedeného v písmenu a),
- získá informace nebo si osvojí dovednosti týkající se výroby nebo používání výbušnin, zbraní, nebezpečných látek nebo materiálů obdobné povahy anebo jiných obdobných metod nebo technik za účelem spáchání činu uvedeného v písmenu a) nebo b), nebo
- cestuje do jiného státu nebo do České republiky za účelem spáchání činu uvedeného v písmenu a), b) nebo c),

bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

[2] Umím si představit nejméně jeden stát, jehož propagandistická mašinerie by hned situace využila a rozjela kampaň „i sami Češi už uznali, že legionáři na Rusi byli zločinci“.

[3] Pokud bychom navázali diplomatické vztahy s takovou skupinou, nepochybně bychom tím současně poskytli dané skupině pomoc k tomu, aby provozovala svou (z našeho pohledu trestnou) činnost, a to „pomoc“ ve smyslu § 24 odst. 1 písm. c) TZ. K pomoci by došlo už jen tím, že s ní navážeme styky, čímž jí automaticky poskytneme pomoc propagandistickou, nemluvě o případném strpění kanceláře na území ČR nebo o jakékoli jiné formě běžného diplomatického styku.

Podmínky trestní odpovědnosti podle českého trestního zákoníku by byly splněny podle zásady teritoriality (činnost ve formě pomoci na území ČR) nebo zásady personality (činnost českých diplomatů v zahraničí, resp. příslušníků českých ozbrojených sil na misích). Srov. výklad k narušení akcesority a osamostatnění účastenství v komentářích k trestnímu zákoníku.

[4] Svým způsobem zábavný je jinak dramatický film *13 hodin: Tajní vojáci z Bengházi*, kde američtí vojáci uprostřed zuřící bitvy s domorodci řeší, která ozbrojená skupina je právě teď „ta naše“.

[5] Nemluvě o technických problémech návrhu zákona, které opět souvisejí s ignorováním politické reality. Ve světě (včetně těch konfliktů, kam prokazatelně odcestovali obyvatelé ČR) jsou běžné tzv. *proxy wars*, tedy války vedené státy skrze prostředníky. Tito prostředníci jsou pod silnějším či volnějším vlivem státních aktérů; u některých skupin se dokonce spekuluje, že jsou fakticky součástí vojenské rozvědky či jiného orgánu intervenující mocnosti, takže jde jednoznačně o „státní skupinu“, byť nepřiznanou. Někdy je vazba na intervenující státy zjevná (čínští „dobrovolníci“ v korejské válce, zelení mužičci na Ukrajině), jindy je nejistá.

Prokazovat, že konkrétní subjekt účastníci se konfliktu není pod vlivem nějakého státu, bude často krajně obtížný až nemožný úkol. Přitom je to obžaloba, kdo musí prokázat splnění všech znaků skutkové podstaty, včetně neexistence vazby na cizí stát.

V tomto ohledu byl smysluplnější starší poslanecký návrh na změnu § 321 trestního zákoníku, který chtěl obrát „ve vojsku nebo ozbrojených silách jiného státu“ doplnit o spojení „či jiného cizího činitele“, čímž by se popis ozbrojených skupin zúniverzálnil a odpadly by potíže při prokazování státního či nestátního charakteru ozbrojené skupiny (sněmovní tisk 525 z roku 2015).

Separátní otázkou pak bude, zdali je vůbec na místě chtít kriminalizovat působení v jakékoli nestátní ozbrojené skupině. Podle aktuálního návrhu by byla trestná i účast ve svépomocné vesnické domobraně na konfliktním území (je nestátní, je ozbrojená, účastní se konfliktu). V zemích, kde došlo k rozpadu státu a odlehlé oblasti jsou územím bez zákona, leckde plní bezpečnostní roli kmenové či vesnické síly a bez nich by vesničané nepřežili nebo se stali nevolníky nějakého *warlorda* z vedlejšího

kmene. Paušální kriminalizace nestátních skupin pak působí jako dobře míněný, ale od reality odtržený nápad učiněný od hezkého psacího stolu v klimatizované kanceláři.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)